

2006p

ВН = 2029.

Ч.

161

ПРОСВЕТА
1890

ПРИ
ВЪНШНІ
КОЛОДЦІ

МАРКІЯНЪ
ШАШКЕВИЧЪ
Цѣна 10 кр.

Рѣкъ 1893.
Книжочка 10.

Въ тов. „Просвѣта“ при улиці Врменськой ч. 2. можна достати:

І. книжки для народу.

18. Коляды и щедрѣви	12	кр.
20. Перекотиполе	8	”
25. XII пѣсней о св. Николаю	5	”
26. Якъ ярмаркувавъ Тарасъ	6	”
28. Мотыль, читанка для руского народу	10	”
29. Старый Ефремъ, Н. Устіяновича	10	”
32. Росказы про небо и землю	12	”
33. 34. Росказы про силы природы, Ч. I. и II. по	10	”
35. Вексель и лихва, наша бѣда	12	”
36. Оповѣданє о житю св. Бориса и Глѣба	10	”
37. Житє Т. Шевченка	14	”
38. Повѣстки для дѣтей	15	”
39. Що то таке провізорія?	8	”
40. Сестра. Оповѣданє М. Вовчка	5	”
41. Байки Павла Свого	12	”
42. Трийцять лѣтъ тверезости	20	”
43. У пропасть дорога ховзка	18	”
44. Вѣнокъ	8	”
45. Нива	10	”
48. Про жите	8	”
49. Зоря	12	”
50. 52, 70, 80, Историі Руси. ч. I. 15 кр., ч. II. 13 кр ч. IV. 16 кр. ч. V. 18 кр., разомъ	62	”
51. Звѣрята шкѣднїи и пожиточнїи	32	”
55. На досвѣдкахъ	12	”
62. Житє св. Кирила и Методїя	12	”
64. Ленъ и коноплѣ	14	”
66. Рогата худоба	35	”
67. Житє св. великомучен. и лѣкари Пантелеймона	10	”
68. Помѣчь власпа Смайлєса, Часть I.	15	”
71. Про живоплоты и лѣсы	10	”
75. Веняминъ Франклїнъ	12	”
78. Спомянки про жите Волод. Барвїньского	6	”
79. Вѣдкрыте Америкы	6	”
81. Про законъ о товариствахъ	39	”
84. Житє св. Евстахїя	10	”
87. Дрѣбна птиця господарєка	10	”
88. Рѣдна мова, літературна часть календаря за р. 1886	10	”
89. Историі Украйны: Полуботокъ и Кальнїшевскїй	10	”
90. Ставропигїйске Брацтво	16	”
91. Праведный Товїя	8	”
92. Про хованє свиней	30	”
93. Оповѣданє про рослины, О. Степовика	30	”
95. Маркїянъ Шашкевичъ. Про єго жите и письма	18	”
98. Географїя Руся, въ мапоу	45	”
114. Порадникъ лѣварскїй, Іос. Селюха	24	”
122. Середь ледового моря. В. Чайченка	16	”
125—126. Илюстрована историі Руси	50	”

**АДВОКАТЪ
КОЦОВСКІА**

**Адвокат
КОЦОВСКИ**

С. К. Сп. Радца сѣду крајевега

Маркіявъ Шашкевичъ.

МАРКІЯНЪ ШАШКЕВИЧЪ

его жите и значѣне

III к-7190

Въ пятьдесяті роковины его смерти

написавъ

членъ головного выдѣлу товариства „Просвѣта“

ВМ-2029

[Зъ портретомъ поэта]

[Signature]

Накладомъ Товариства „Просвѣта“

ЛЪВОВЪ, 1893.

Зъ друкарнѣ Наукового Товариства им. Шевченка

підъ зарядомъ К. Беднарского

[Faint blue stamp: КНИЖНИЦА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ИМ. ШЕВЧЕНКА ЛЬВОВСЬКА]

0.15 грн

B-3927

II

И 153 110

Комп. 1.

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 153110

АДВОКАТ
КОЦОВСКИЙ

Адвокат
KOCOWSKI
s. k. am. radca sadu krajowego

В. Н. 2029

Хирица
ИЗДАТЕЛЬСТВО
МОСКОВСКИ

Бувало давнѣйше кождый майже урльопникъ, коли прийшовъ до села, пописувавъ ся чужими, нѣмецкими, словами, щобы показати свою высшѣсть надъ простымъ „хлопомъ“, що говоривъ по руски. Дѣвчата смѣяли ся зъ вояка, старіи газды сумно кивали головами, видячи, що ихъ дѣти забувають свою мову и встыдають ся навѣтъ єв. Та й не дивниця! У войску смѣялись неразъ зъ „хлопа“ и его хлопской мовы — вѣнть, якъ та галузка вѣдорвана вѣдъ пня, посередъ чужихъ людей упадавъ на дусъ, тративъ вѣру въ себе и ему наконецъ здавалось, що всѣ вѣдъ нього высшій, що его мова погана, що ему єв треба покинути. Не умѣвъ иншой мовы, то калѣчивъ свою рѣдну чужими нѣмецкими та польскими словами. Думавъ, що черезъ те стане высше. Коли-жъ село обвѣяло его свѣжимъ здоровымъ воздухомъ, коли почувъ чудову руску пѣсню, — схаменувъ ся, немовъ той, що его душила тяжка змора. Вѣнть прилягъ назадъ цѣлымъ сердцемъ до своего рѣдного народу — вѣдживъ. Якъ та полянка посередъ могучого, вѣдвѣчного лѣса, не орана черезъ кѣлька роковъ, покрываєсь поволи деревами, лѣсъ шумить надъ нею и тѣлько борозды показываютъ, що тутъ колись було орне поле, — такъ и могучій духъ мѣліонового народу запановує поволи надъ всѣми тыми, котрѣ вѣдъ народу вѣдступили. — Теперь уже менше такихъ вояковъ,

котрї бы встыдались своени мовы — бо теперь духъ руского народу загортае ширшїи круги и у войску вже не смѣють ся зъ нашои мовы.

Але-жь давнѣйше, такъ передъ 50 роками, хиба подъ курною стрѣхою можна було почути руске слово! Паны рускїи, т. зв. шляхта, вѣдцурались уже давно своего народу; священники, хочъ жили зъ народу, встыдались его мовы, бо хотѣли зрѣвнятись зъ панами; урядникѡвъ Русинѡвъ не було, а хочъ и декуды були, то й они не признавались до Русинѡвъ; мѣщанство руске збѣднѣло, спольщилось, — лишивъ ся хиба той погоржденый рускїи „хлопъ“. Нѣхто на того хлопа не звертавъ уваги, тымъ бѡльше, що въ часахъ подданства и панщины уважано его загально за якесь низше сотворѣне. Священники говорили проповѣди по польски, ве журачись тымъ, що „хлопъ“ ихъ не розумѣе — спасене душъ того хлопа представляли собѣ служителъ церкви якосъ чудно, а просвѣта, наука — „хлопови“ не потрѣбна. Хлопъ до плуга, до гною! Такъ, панове громадо, думали ученїи люде въ тыхъ сумныхъ часахъ. По що-жь они ученїи?! Сумно згадати, якъ той бѣдный мужикъ гнувъ ся, бѣдувавъ, вѡдъ всѣхъ опущеный, — сумно погадати, якъ темный бувъ той селявинт. Зъ тои темноты користали несовѣстнїи люде, а другїи, т. е. руска интелїгенція, не знали ще, яку вагу мають тїи мїліоны селянства, и, замѣсць горнутись до нього цѣлымъ сердцемъ и старатись о его поддвиненє, ишли въ чужу службу, де зновъ ними встыдали ся. Ученїи люде руского роду не мѣркували, що народъ — то немовъ бы вода, на котрой поверхни повстають меншїи то бѡльшїи филѣ. Филѣ тїи — то интелїгенція, що виходить зъ народу. Якъ вода глубока, здорова, то и филѣ сїи крѣпкїи. Нема воды, то й филѣ нема.

Та довго такъ позбстати не могло. Будились другі народы до нового житя, то и нашъ рускій народъ мусѣвъ проснутись. Сонце свободы, що освѣчувало вже верхи, мусѣло заглянути и до нашихъ темныхъ „хлопскихъ“ хать, — мужѣ ученій мусѣли пзнати, що ихъ обовязокъ шукати славы въ службѣ для свого народу по словамъ Христа Спасителя: „Хто хоче бути першимъ, нехай буде для всѣхъ слугою.“ Хочь усѣ встыдались своєї рѣднои мовы, то була надѣя на лучшу будучность, бо народъ самъ, сѣ мільоны, не забувъ и не мѣгъ забути говорити по руски. А мова, жива мова, дорогій брата, — се велика сила, се оживляюче жерело, котре покрѣпить кожного, хто тѣлько хоче зъ нього пиги. Вѣдъ того народу, якъ бы зъ вѣдвѣчного, дрѣмучого лѣса вѣяло притягаючою силою — треба було тѣлько зблизитись до нього! Зблизивъ ся въ тыхъ сумныхъ часахъ до того народу одень чоловѣкъ, зачерпнувъ зъ того оживляючого жерела рѣднои мовы — и набравши силъ, постановивъ служити тому народови. Симъ чоловѣкомъ бувъ Маркіянъ Шашкевичъ. И справдѣ тѣлько ся оживляюча сила рѣднои мовы зробила, що Маркіянъ Шашкевичъ ве йшовъ разомъ зъ другими тогдѣшними учеными людьми утопаною стежкою, що не встыдавъ ся того погоржденного „хлопа“, а противно — прилягъ до нього цѣлымъ серцемъ. О Маркіянъ Шашкевичу можна бы се сказати, що говорить стара грецка казка про лицаря Антея, сына землѣ. Ёго не мѣгъ нѣхто побороти, бо вѣнъ, скоро лише дѣткнувъ ся землѣ, набравъ свѣжои силы и стававъ до дальшой боротьбы. Такъ и Маркіянъ Шашкевичъ бувъ сильній тѣлько черезъ те, що зблизивъ ся до свого народу. Про другихъ, може й бѣльше ученыхъ людей, якъ вѣнъ, уже давно забули, а слава Маркіяна „не вмре, не по-

ляже“. И теперь въ 50-тій роковинѣ смерти Шашкевича цѣла Русь-Украина, цѣлый тямучій рускій народъ, тутъ и за кордонами, спомяне его ширымъ, вдячнымъ сердцемъ!

Чимъ же то вславивъ ся Маркіянъ Шашкевичъ?

Шашкевичъ почавъ у насъ въ Галичинѣ першіи писати книжки рускою мовою.

Знаємо дуже добре, яка есть рѣзниця мѣжь письменнымъ, просвѣченнымъ, а темнымъ чоловѣкомъ, — мѣжь просвѣченнымъ а темнымъ народомъ. То саме, що очи для тѣла, — наука для душѣ. Видючій тѣшитъ ся Божимъ свѣтомъ, пѣзнає въ нѣмъ величнѣсть Бога, — видитъ добре дорогу, котрою ему йти треба, и не потребує проводатора, — а якій сѣ проводаторъ! неразъ посмѣхають ся надъ слѣпцемъ, неразъ его ошукують! Нещасливый чоловѣкъ темный, — чи темный духово, чи тѣлесно. И ддятого просвѣта, наука есть великимъ скарбомъ, — безъ неи чоловѣкъ якъ безъ очей не може обійти ся. Якъ же добути той скарбъ? якъ же просвѣтити той розумъ?

Кождый знає, що Нѣмця не буде нѣхто вчити по Руски, бо вѣнь розумѣе тѣлько свою швабску мову, а русина не буде по нѣмецки, бо Русинъ умѣе лишъ по руски. То зовсѣмъ проста рѣчь. Заговори до Русина его солодкимъ матернымъ языкомъ, заспѣвай ему тужливу руску пѣсню, а заразъ розкрыєсь его душа, якъ розтворюєсь цвѣтка, коли єѣ огрѣе свѣтле сонце; заразъ покажесь, що той на око тупый Русинъ, й дотепный и розумный; вѣнь цѣкаво розпытує, уважно слухає и скоро пѣймає. Письменный Русинъ читає охочо книжочки, писані его рѣдною мовою, и хочъ якъ бѣдный, не пожалує гроша, щобъ записатись до рускихъ товариствъ, якъ „Просвѣта“, де друкують ся цѣкаві та пожиточні книжочки. Наука широка и глу-

бока якъ море, тожь и книжокъ сихъ, писаныхъ рускою мовою, мусить виходити богато, — мусить бути руске письменство, щобы нарѣдъ довѣдувавъ ся, якъ то свѣтъ поступае на передъ. Каждый знае, що такъ повинно бути; каждый знае, що чоловікъ сотвореный на те, щобы просвѣтивъ свѣй розумъ, бо и правлѣню и другимъ народамъ лучше жити зъ розумными нѣжь зъ темными людьми, — та не такъ оно дѣеся; звычайно найпростѣйша правда стоить найдалше! Въ часахъ, коли живъ Шашкевичъ, люде далеко ще, дуже далеко стояли вѣдъ той правды! Правлѣне хотѣло мужикѣвъ русскихъ учити по нѣмецки, бо думало, що рускій нарѣдъ колись цѣлкомъ знѣмчить ся, — брата нашѣ Поляки, сильнѣйшій вѣдъ насъ, хотѣли зновъ зъ Русинѣвъ зробити Полякѣвъ, а нашѣ ученѣ Русины не мали нѣякои опоры, не мали нѣякои провѣдной гадки. На стѣлько були Русинами и розумными людьми, що пѣзнавали, що по нѣмецки анѣ по польски не можна вчити руского народу, але такъ мало зблизились языкомъ и серцемъ до своего народу, що выгадали якусь „книжну“ мову, котрою люде нѣколи не говорили, и тою книжною мовою, троха подобною до мовы урльоппикѣвъ, хотѣли розбудити зъ вѣкового сну рускій нарѣдъ и его просвѣтити. Такою мертвою мовою не могли они нѣкого порушити анѣ загрѣти. Молодѣжь руска котра ходитъ до высшихъ шкѣлъ, горнулася до Полякѣвъ и разомъ зъ ними боролася, проливала кровь свою въ польскихъ повстаняхъ, а нарѣдъ не знавъ навѣтъ, що друкують ся якѣсь книжки будь то бы рускѣ, бо письменники самѣ завядто зъ горы дивили ся на той нарѣдъ, а коли писали книжки, то писали ихъ не для хлопа, котрому, якъ казали, не треба науки. Треба було крѣпкого, вѣщого духа, — треба було крѣпкою живою любови до

того народу, щобы на переко́ръ всѣмъ ученымъ и на переко́ръ правлѣню освѣдчитись такъ щиро за рускою „хлопскою“ мовою, нею говорити, ба навѣтъ писати! Се зробивъ Маркіянъ Шашкевичъ. И словомъ и письмомъ захоочувавъ до того и другихъ своихъ товаришѣвъ.

Однакъ не богато прихильникѣвъ для своихъ думокъ знаходивъ Марк. Шашкевичъ мѣжь тогдѣшними Русинами. Мы сказали, якъ задавлювались на „хлопску“ мову учені Русины. Однѣ зъ нихъ смѣялись, другі, прихильнѣйшіи не вѣрили, щобы тою мовою можна було писати книжки. Але Маркіянъ не упадавъ на дуся. Горячимъ словомъ ширивъ во́нь свои думки. И хоть не богато, але знайшовъ ко́лькохъ щирыхъ молодыхъ людей, котрі зобовязались разомъ зъ нимъ працювати надъ розвоємъ руской мовы. Въ тѣмъ кружку вызначились особливо три товаришѣ: Шашкевичъ, Головацкій и Вагилевичъ — и ихъ звано про те „рускою трѣйцею“. — Заходами сихъ молодыхъ людей выйшла незадовго перша руска книжка въ Галичинѣ. Їѣ назвали „Русалкою Днѣстровою“. Якъ маленьке жерело, що выйде зъ пѣдъ горы, ледво слезить и зъ трудомъ обминає камѣницѣ по дорозѣ, въ низшѣмъ же бѣгу, скрѣплене другими жерелами, вже перескакує сѣ перешкоды смѣючись до сонця, а ще низше шумить и клекоче ажъ въ кѣнци розливаєсь въ широку могучу рѣку, котра на своихъ филихъ несе величній корабль до незмѣримого моря — такъ розбудивъ ся, крѣпивъ ся и ширшавъ духъ рускій. Передъ 50-ма роками писало лишеєь 3 людей рускою мовою и выйшла одна маленька книжочка руска. Теперь працюють вже сотки на рѣднѣй нивѣ и тысячѣ книжочокъ розходить ся мѣжь рускимъ народомъ; — за другихъ 50 лѣтъ, якъ будемо

святкувати 100-тій роковини смерти Маркіяна, вже тисячѣ робѣтниківъ стануть поручь себе на добре справленій нивѣ и цѣлый народъ рускій буде користати зъ ихъ просвѣтної працѣ! Дай Боже, щобъ живый духъ руского народу пригорнувъ до себе и всѣхъ тыхъ, що й нынѣ ще смѣють ся зъ „хлопской“ мовы, дай Боже, чтобы всѣ роздѣленіи поточки руской мысли зблялись въ одну величну, могучу рѣку! — Маймо надѣю, дорогій братя, що колись такъ стане ся, бо правда мусить побѣдити!

Телерь перейдемо коротко жите нашого Маркіяна. Робимо се длятого, чтобы показати, якій вѣнь мусѣвъ поборювати трудности, и тымъ скрѣпити слабодухѣвъ, котрї думаютъ, що для Русина вже все пропало — а такожъ томѣ, чтобы вѣдати честь славному чоловікови въ пятьдесятї роковини его смерти. Львѣвскї Русины рѣшили спровадити тѣлнїи останки Шашкевича до Львова на львѣвске кладовище. У иншихъ народѣвъ суть величнїи святинѣ, въ котрыхъ хоронять тѣла славныхъ людей, чтобы потомки, вѣдѣвдуючї сїи могилы, крѣпились на душѣ и ишли за примѣромъ покѣйниковъ. Такъ спровадили Поляки тѣла своихъ великихъ покѣйниковъ, найбѣльшого поета Мицкевича и другого Ленартовича до Кракова, де въ пѣдземеляхъ церкви разомъ зъ тѣлами королѣвъ польскихъ спочиваютъ. Молодїи и старїи Поляки удають ся тамъ и загрѣвають ся до любви для своего народу. Мы Русины бѣднїи — не маємо такихъ святинѣ. Алеж и мы бы хотѣли бодай въ части выповнити нашъ обовязокъ. Хочемо спровадити тѣло Маркіяна до Львова, бо ту осередокъ руского жита, бо ту приѣздитъ наибѣльше Русинѣвъ, — а кождый, хто приѣде, зможе поклонитись тѣлннмъ останкамъ славного мужа. Ту спочивае такожъ тѣло славного руского па-

тріота Волод. Барвѣньського, Сушкевича и иншихъ мужѣвъ, котрїи добре заслужились для руского народу. И тогдѣ, коли церковь свята обходить поминальнїи бого-служеня, и при иннихъ нагодахъ можуть львѣвскїи и приѣзжїи Русины помолитись за душѣ своихъ покѣйни-ковѣ; просити Бога, щобы опѣкувавъ ся нашимъ на-родомъ та додававъ силы тымъ, що борють ся за его права, — тутъ, на тыхъ могилахъ, пригадае собѣ кож-дый ширый Русинъ свѣй обовязокъ: працювати для до-бра народу и якъ они вытревати ажъ до смерти при своѣмъ обовязку!

Маркіянъ Шашкевичъ родивъ ся 6 листопада 1811 р. въ селѣ Подлысю, повѣту золочѣвского. Отець его Семень бувъ священникомъ въ Княжѣмъ. Маркіянъ ходивъ до народнои школы въ Золочевъ а до гімназіѣ въ Бережанахъ. Маючи талантъ, учивъ ся дуже добре. Его вроджена лагідність, ширѣсть и доброта зъєднали ему сердца всѣхъ шкѣльныхъ товаришѣвъ. До нього горнули ся всѣ, щобы послухати его разумнои и веселои мовы. А мавъ Маркіянъ великій даръ слова! Вже яко ученикъ гімназіяльній а пѣзнѣйше яко слухачъ філософіѣ и питомецъ семинаріѣ мавъ Шашкевичъ за-для того великій впливъ на своихъ товаришѣвъ. Якъ дуже Маркіяна любили его товаришѣ, пѣзнаємо зѣ словъ Михайла Козановича, котрый такъ о нѣмъ каже: „О безсмертній Маркіяне! Ты запаливъ еси огонь въ моѣй груди, котрый лише гробова земля загасити зможе.“ — Ще яко ученикъ гімназіяльній писавъ Маркіянъ вѣршѣ, — але польскою мовою, бо тогдѣ, якъ вже знаємо, всюды ще говорили тѣлько по польски, писавъ желаня родичамъ и иншимъ членамъ родини на именины, новый рѣкъ и при иншихъ нагодахъ. Тутъ показуєсь его нѣжна любовь до своєѣ рѣднѣ. По окѣнченю гімназіѣ р. 1849 въ Бережанахъ бувъ Маркіянъ принятий до духовнои семинаріѣ у Львовѣ. Тогдѣ крѣмъ теологіѣ (наукъ духовныхъ) слухали выхованки того закладу ще

попередь черезь два роки філософіѣ — (теперѣшна 7 и 8 кляса гімназіяльна). Та не довго бувъ Маркіянъ въ семинаріи. За те, що позôставъ довше въ мѣстѣ, якъ мавъ позволено, выгнано єго зъ семинаріи. То бувъ тяжкій ударъ для Маркіяна. Єго отець, бѣдний священникъ, не мавъ можности дати сынови удержаня — и Маркіянъ мусѣвъ самъ о се старатись. А не легка то рѣчь заробити на стôлько, щобы заплатити хату, харчъ и одѣнє. Бѣдний такій ученикъ мусить працювати грудьми, — мусить за мізерну заплату учити другихъ молодшихъ школярѣвъ. Неразъ треба бѣгчи зъ одного кôнца мѣста на другій, — зъ мило дороги; чоботы пôдрешъ а неразъ на нихъ не заробишь. А коли самому учитись? коли вôдпочати? коли забавитись зъ любими товаришами? Молодому треба конче набрати силъ и вôдсвѣжити духа! На се не було часу. Маркіянъ, котрого горяча душа перла до невсипущои працѣ, котрого палила жажда науки — западавъ на здорю. Вôдъ тогдѣ почалась єго грудна хоруба. Вôнъ мимо того заглиблювавъ ся що разъ бôльше въ невычерпанє море науки, а бачивъ дуже добре, що и найдовшого житя за мало, щобы бодай зъ верха пôзнати то, на що працювали вôдъ вѣкôвъ тысячъ людей; вôнъ бачивъ, що нива народна зовсѣмъ занедбана; — тутъ треба було зачинати роботу зъ початку, а робота така подôбна до працѣ чоловѣка, котрый забираєсь до корчованя вôдвѣчного лѣса пôдъ поле, де має колись засѣятись золота пшениця, забираєсь самъ безъ помôчникôвъ, безъ проводу, безъ потрѣбныхъ знарядôвъ. Охота до працѣ палить, — а тѣло слабе упадає, дивлячись на тї великі трудности, які передъ нами немовъ бы непроходимї скалы зъ пропастями сторчатъ! Ся величь працѣ, бракъ силъ, недостатокъ, недоля рôдного народу,

— немôчь супротивъ сихъ всѣхъ перешкодъ, — се вытворило въ чуткôй душѣ Маркіяна сумовитый, розпучливый настрôй, котрый не опускавъ его до гробовой дошки. Та Маркіянъ не упадавъ на дусъ! Вôнъ боровъ ся, а борючись упевнювавъ ся въ своихъ думкахъ, заглиблювавъ свои погляды на народну освѣту и потребу плеканя рôднои мовы. Самъ способъ, въ якôй Маркіянъ забиравъ ся до працѣ надъ своею освѣтою, показуе, що вôнъ мавъ певнй провôднй думки и що зô взгляду на тѣижь думки хотѣвъ придбати собѣ вѣдомости, потрібнй ему до дальшой практичної працѣ. Провôдною думкою его жита було: плекати розвôй рôднои мовы и на пôдставѣ тои рôднои мовы освѣтити рускôй нарôдъ. Вôдповѣдно до того займавъ ся Маркіянъ пôсля уложеного плану науками, котрѣ бы ему тѣ провôднй думки могли розъяснити и подати способы до осягненя задуманой цѣли. Попередъ всього, видячи, що иншй Славяне на добре почали вже рухатись, бажавъ вôнъ познакомитись зъ ихъ житемъ.

А въ цѣлôй Славянщинѣ выринули новй, важнй пытаня! Давна минувшôсть, народна мова — се були поклики, котрыми одушевлявъ ся кождый тямучий Славянинъ! Зъ великимъ жаромъ кивувъ ся нашъ Маркіянъ до науки. Вôнъ познакомивъ ся основно зъ польскою літературою, читавъ дѣла ческихъ и сербскихъ ученыхъ про минувшôсть ихъ народôвъ, ишовъ що разъ глубше и глубше. Передъ его очима розкрывалось жите великого народу славянського, народу, котрый за-для незгоды и вѣчної племѣнної борбы упадавъ що разъ бôльше. И минувшôсть нашего руского народу розкрылась передъ духомъ Шашкевича. Тамъ бачивъ вôнъ ще бôльше сумной долѣ! Нарôдъ самъ, те море, що выдае съ себе филъ, не мôгъ розвинути своєї силы, бо

нѣ князѣ, нѣ атаманы не знали его повести тою доро-
гою, якою бы вѣнъ ити повиненъ, — ба ще перешка-
ждали ему. Нарѣдъ стогнавъ пѣдъ чужимъ панованемъ,
робивъ на чужомъ ланѣ тяжку панщину — але скры-
вавъ въ душѣ своѣй великѣй скарбы мысли и чутя. То
суть народнѣ пѣсни, то душа народу. Якъ кожда рѣчь
выдае зъ себе якѣйсь звукъ — такъ и душа чоло-
вѣка. Золото звенить иначе, иначе зелѣзо або иншѣ
металъ, — подобно и не кождѣй нарѣдъ выдае зъ себе
однаковѣ звуки, т. е. не однаку мае мову и не однакѣ
мысли и чутя. Хто вѣдзначаеь лагѣдностѣю и брато-
любѣемъ, чуе въ собѣ гѣднѣсть людску, рвесь до свѣт-
ла, до свободы, а еьствзавсѣгды упослѣженный, терпѣть
кривду и неправду, — того серце вѣдчувае дуже живо
всю недолю а тую скорбѣ душевну выявляе звуками —
пѣснѣю. Котрѣй же нарѣдъ вѣдзначаеь бѣольшою лагѣд-
ностѣю, котрѣй давъ краснѣй доказы братолюбѣя, — а
котрѣй терпѣвъ бѣольше, якъ рускѣй? Рускѣй народнѣ пѣ-
сни розкрывають намъ опечалену душу руского наро-
ду. Зъ нихъ пѣзнаемо добре его мысли, звычайъ и об-
ряды, — пѣзнаемо, якъ нарѣдъ задивлявъ ся на своихъ
историчныхъ дѣятелѣвъ; въ пѣсняхъ бачимо тѣ душевнѣ
власности, якѣ вѣдрѣзняють оденъ нарѣдъ вѣдъ друго-
го; пѣсни суть про-те наилучшимъ выразомъ нацѣо-
нального (народного) житя. Крѣмъ того суть народнѣ
пѣсни найбогатшою скарбницею живои мовы. Хто хоче
добре выучитись руской мовы, мусѣть прислухуватись
народнымъ пѣснямъ. Та у насъ, — якъ сказано, —
дивились зъ погордою на „простѣй“ нарѣдъ, то и пѣснѣю
народну узнавали за щось низького, негѣдного уваги
ученыхъ людей! Ажъ Маркѣянъ Шашкевичъ перечувъ
своею живою душею вагу народныхъ пѣсень и почавъ
ихъ збирати. Якъ въ иншихъ разяхъ такъ и теперѣ

вплынула пѣдъ сямъ взглядомъ и на Шашкевича Украина. Тамошній Русины, котрыхъ о много бѣльше якъ насъ тутъ въ Галичинѣ, почали вѣдроджуватись. У нихъ не выгасла ще память давной свободы, а пѣсня, котра величала славу минувшѣсть, лунала голосно по широкыхъ степахъ. Тамъ ученій люде мусѣли скорше звернути увагу на ту пѣсню и пѣзнали заразы потребу писати книжки въ народнѣй мовѣ. Тѣ ученій люде на Украинѣ, якъ Котляревскій, Артемовскій-Гулакъ, Квѣтка Основяненко и великій нашъ поетъ Шевченко, писали простою „хлопскою“ мовою, збирали пѣсни народнѣй и вплынули дуже на нашого Маркіяна Шашкевича. Особливожь чудовѣй поезіѣ Шевченка мусѣли его порушити до глубины душѣ. Маркіянъ утвердивъ ся ще въ своихъ пересвѣдченяхъ, що треба розвивати народну мову. Крѣмъ того пѣзнавъ вѣнь добре, яку велику вагу маѣ для нашого розвою въ Галичинѣ вплывъ Украины. Се можна добачити у всѣхъ сихъ хвиляхъ, коли жите наше було рухливѣйше. За кождымъ разомъ дѣяльнѣсть Русинѣвъ на Украинѣ пѣдносила и крѣпила дѣяльнѣсть нашу въ Галичинѣ, — и мы нѣколи не повиннѣй забувати, що широке духове вѣдроджене у насъ можливе тѣлько при помочи Украины, — тожь взаемны нашѣ повиннѣй бути що разъ то тѣснѣйшѣй... Маркіянъ Шашкевичъ пѣзнавъ се, якъ сказано, дуже докладно и выразивъ се письмомъ до „побратима“ Микола Устияновича, коли пославъ ему украинскій пѣсни. Вѣнь такъ пише :

Отъ такъ, Николаю, вкраиньскѣ орлята
И веселятъ душу й сердце загрѣвають;
Отъ такъ, Николаю, рускѣ соколята
То въ голосъ, то зъ-тиха матери сѣвають,
Ажь мило згадати, якъ то сердце бѣтъ ся,
Колѣ зъ Украины руская пѣсѣнька

Такъ мило-солодко вколо серця вѣть ся,
 Якъ коло милого дѣвка русявенька...

Маркіянъ Шашкевичъ скрѣплявъ про-те свои взає-
 мины зъ Україною, бажаючи горячо, щоби и Галичина
 въ розвою рѣднои мовы не осталась по заду, а йшла
 зъ Україною рѣвнымъ крокомъ у змаганю просвѣтнѣмъ.

Вже яко студентъ фільсофій и питомецъ семинаріи
 почавъ вѣнъ працювати на поли літературнѣмъ. Въ тѣмъ
 були єму найбільше помѣчнѣ два товаришѣ Иванъ Ва-
 гилевичъ и Яковъ Головацкій. Они творили тѣснѣйшій
 кружокъ, котрый называли тогдѣ насмѣшливо „рускою
 трѣйцею“. — Плодомъ праць того кружка була перша
 книжочка, писана рускою народною мовою; она назы-
 ваєсь „Русалка Днѣстрова“. Маленька ся книжочка —
 всього має 155 сторѣць малои вѣсѣмки, — теперъ
 друкують о много бѣльшій и цѣннѣйшій пѣдъ взглядѣмъ
 науковимъ, але жадна книжка въ Галичинѣ не мала та-
 кого значѣня, якъ „Русалка Днѣстрова“. Значѣне єѣ,
 якъ знаємо, лежить въ тѣмъ, що она написана народ-
 ною мовою. Книжочка ся мала зразу называтись инак-
 ше. „Зоря“ мало бути єѣ имя. Алеж цензоръ рускихъ
 книжокъ Венедиктъ Левицкій не позволивъ єѣ друкую-
 вати. Єму не подобалась народна мова а ще бѣльше
 не подобалась єму фонетична правопись, т. є. такій
 спосѣбъ писаня, пѣсля котрого пише ся такъ, якъ го-
 ворить ся, — значить, не уживає ся тыхъ буквъ, що
 ихъ въ мовѣ не чути, якъ, а на оденъ звукъ уживає
 ся лише одного знаку а не пять, примѣромъ на звукъ
 і — знаки ѣ, ѓ, і, ѣ, и! То дуже не подобалось тому
 цензору. А цензоръ такій, що оцѣнювавъ книжки и
 дававъ о нихъ судъ, мѣгъ заказати друкувати. И Ве-
 недиктъ Левицкій заказавъ. За те знаємо про нього,
 бо инакше забули бы були люде, що вѣнъ живъ на

свѣтъ. Маркіянъ Шашкевичъ разомъ зъ своими товаришами Головацкимъ и Вагилевичемъ мусѣвъ про-те шукати способу, якъ бы „Зорю“ пустити въ свѣтъ. Треба було дещо змѣнити, инакше назвати и друкувати въ иншомъ мѣсци а не у Львовѣ.

Въ Зорѣ була розправа про Хмельницького зъ портретомъ сего гетьмана козацкого. Треба було выкинути сю розправу и портретъ. Крѣмъ того выкинено деякі вѣршѣ а додано дещо нового. Хочь вѣршѣ були зовсѣмъ невинні, та въ тамтыхъ часахъ разили они цензора. Щожъ въ томъ є злого, що говорить Шашкевичъ :

Засидѣваю, що минуло,
 Передвѣцкій згану часъ :
 Якъ весело колись було,
 А якъ сумно нинѣ въ насъ.

ВМ² 2029.

И вже було зле, що Шашкевичъ не похваливъ тогдѣшнихъ часѣвъ! Годѣ — треба булу и се выкинути. Книжочку такъ очищену назвавъ Шашкевичъ „Русалкою Дибѣстровою“. Де-жь єѣ друкувати? Не мало помѣгъ Шашкевичеви Я. Голсвацкій. Вѣнъ учивъ ся въ роцѣ 1835 на Угорщинѣ въ Пештѣ и тамъ познакомивъ ся зъ кѣлькама студентами-Сербами. До нихъ написавъ Галовацкій и они обѣцяли зайнятись друкомъ книжки. Такъ отже постановлено выдати „Русалку“ въ Пештѣ, бо у Львовѣ бувъ бы цензоръ зновъ не позволилъ друкувати. Теперь друга велика труднѣсть — бракъ грошей! Кошты друку Русалки мали выносити 400 зр. — Велика, превелика сума для такихъ бѣдныхъ людей якъ Шашкевичъ и его товаришѣ. Та знайшовсь добродѣй — а тымъ бувъ Никола Верещинскій священникъ и директоръ школы головной въ Коломыи. Вѣнъ обѣцявъ дати потрѣбнѣй грошѣ. Маючи дозволѣ до дру-

АН УРСР

2

№ И 153110

ку вѣдъ цензора въ Будинѣ (мѣсто злучене зъ Пештомъ — Пешть и Буда), котрый выеднавъ Сербъ Юрій Петровичъ, пославъ Шашкевичъ въ роцѣ 1836 рукопись Русалки на его руки. Въ роцѣ 1837 выдрукувано Русалку Днѣстрову въ Будинѣ въ 1000 экземплярахъ. Зъ того 900 книжокъ послали до Львова а 100 до Вѣдня. Але-жь цензура у Львовѣ не позволила ширити „Русалки Днѣстровои“. Полиція забрала всѣхъ 900 книжокъ якъ бы якій небезпечный товаръ и держала въ магазинѣ подъ ключемъ ажъ до 1848 року!

Лише 100 книжокъ Русалки, высланныхъ до Вѣдня, розойшлося по́знійше по Галичинѣ. Такъ за-для невинной книжки мавъ Шашкевичъ багато клопотѣвъ. Его взяли подъ надзоръ полиційный, т. е. наказали полиціи слѣдити кождый его крокъ: куды ходитъ, що робить, зъ кимъ пристае. У него зробили ще й ревизію, чи не має якихъ небезпечныхъ книжокъ або писемъ — та не знайшли нѣчого.

Та сѣ клопоты не такъ болѣли Маркіяна, якъ во-роговане и насмѣшки власныхъ братѣвъ Русинѣвъ. Знай-шлись такі, що смѣялись зъ прости, якъ казали „хлоп-ской“ мовы, подобно якъ ще и теперъ смѣють ся тѣ, котрі кажуть, що есть лише московска мова а рускои нема. Се болѣло дуже Маркіяна. Однакъ вѣнь зносивъ терпеливо всякій незаслуженій доганы и наруги своихъ землякѣвъ, бо знавъ, що тѣлько рѣдною мовою можна просвѣтити нарѣдъ, вѣнь вѣривъ крѣпко, що та рѣдна мова здобуде собѣ колись свои права — а замовкнутъ всѣ тѣ, що зъ нею смѣють ся. Вѣнь не упадавъ на ду-сѣ а ишовъ вытревало разъ выбраною дорогою. Маемо завдячити Шашкевичеви, що наша мова розвиваеь и поступае на передъ народна просвѣта. Теперъ не маемо вже тѣлько противностей, въ конституційной державѣ

вѣльно намъ упоминатись о наші права, тѣлько доро-
жѣмъ нашою мовою, якъ скарбомъ, а не даваймо вѣры
тымъ, котрѣ якъ за часѣвъ Маркіяна такъ и теперъ
смѣють ся зъ руской мовы — а хотять завести якъ
кажуть „книжну“ а то по просту московску. Знаймо
о тѣмъ, що нарѣдъ, котрѣй не шанує своихъ свято-
щѣвъ — а до нихъ належигъ мова — не заслугоє не
пошанованє. Зъ мовою, зъ добрами духовыми стоять
въ звязи и добра матеріальнѣй. Якъ не пошанують на-
шой мовы, то не вѣддадутъ намъ справедливости нѣгде
— и тому то унослѣджують всюды нашего мужика, тому
его такъ вызыскують, бо вѣнъ себе не шанує, не ша-
нує своихъ святощѣвъ!

Ще передъ выданемъ Русалки Дифъстровой пи-
савъ Маркіянъ головно поезіѣ. Зъ нихъ 19 надруко-
вано а деякі знаходять ся въ рукописяхъ мѣжь при-
ятелями и знакомыми Шашкевича. Поезіѣ — головнѣй
творы Маркіяна. Въ нихъ вѣдбиваєсь его чиста немѣвъ
хрусталь душа, котра тужить-сумує, чуючи свою и сво-
го народу недолю; въ нихъ глибоке чуте, любовь для
Руси-Украины.

Крѣмъ дрѣбныхъ вѣршѣвъ, зъ котрыхъ деякі по-
мѣщенѣ въ Русалцѣ, задумавъ Маркіянъ написати бѣль-
шу поему, т. є. бѣльше оповѣданє на взѣръ народныхъ
думъ историчныхъ, де оповѣдають ся подѣвъ, обходячі
цѣлый нарѣдъ. Ся поема мала называтись „Перекинчикъ
бисурманьскій“. Въ нѣй хотѣвъ Шашкевичъ оповѣсти
про графа Вацлава Ржевуского, що то замешкавъ бувъ
въ Арабіѣ, принявъ тамъ турецку вѣру а вѣдгакъ вер-
нувъ назадъ на Подѣле, де зъ поетомъ Тимкомъ Падурою
хотѣвъ выкликати повстанє противъ россійского
царя. Жите сего графа було дуже рухливе и цѣкаве
та зображало добре тогдѣшнѣй порядки на Украинѣ и

вѣдносины Полякѣвъ до Русинѣвъ. Однакъ Маркіянъ не встигъ написати сеи поемы. Вѣнъ выкѣпчивъ лише одну частину, котру назвавъ „Бандуристь“. Тамъ оповѣдаєсь про народнаго украинскаго свѣвака-бандуриста.

Шашкевичъ переложивъ на руску мову гарну старинну поему ческу Короледворска рукопись зъ Судомъ Любушинимъ, часть польскои поемы Гощинскаго „Zamek Kaniowski“, перекладавъ такожь деякі сербскі народні пѣсни и выготовивъ перекладъ стариннои рускои поемы: „Слово о полку Игоревѣмъ“. Перекладъ сей запропастивъ ся, але тѣ, що его читали въ рукописи, кажутъ, що бувъ дуже гарный.

Прозою, т. е. не вѣршами, написавъ Шашкевичъ казку „Олена“ и „Псалмы Русланові“. Вѣнъ прибравъ собѣ имя Русланъ. Оденъ и другій твѣръ — дуже красні и зѣ взгляду на хорошу мову якъ и зѣ взгляду на глубокі мысли. Особливо псалмы вѣдзначають ся хорошими, величними думками и чудовою мовою. Головацкій такъ о нихъ пише: „Кажешь, приятелю, що простымъ языкомъ нашимъ не можна, лише о домашныхъ що-денныхъ рѣчахъ бесѣдовати, що рускій народный языкъ зовсѣмъ неспособный до выразу высшихъ понятій. Отъ тобѣ показавъ живымъ примѣромъ Шашкевичъ, якъ можна взнести ся высоко, якъ можна, своєю мовою безъ чужои примѣшки и найвысшій понятя о Бозѣ гладко высказати, — та ще якъ сильно, якъ мудро, якъ рѣшучо, основно. Не языкъ народный винень, але ты самъ, бо (вдарь ся въ груди) не знаешь его, не вмѣешь по руски. Шашкевичъ не рѣкъ, не два розбиравъ народну бесѣду; — теперъ видишь, якъ ему гнеть ся всюды пѣдъ ладъ. Не лѣнууй ся, працой, то й тобѣ лекше пѣйде; але знай, що безъ працѣ само до берега твого не приплыве“. — Такъ хто учивъ ся рускои мовы, хто

вѣдъ молодости нею говоривъ, прислухувавъ ся пѣснямъ, казкамъ — хто знае сю мову, той певно єѣ любить, бо знае, яка єѣ вартѣсть. „Де скарбъ вашъ, тамъ буде и сердце ваше“ читаемо въ св. письмѣ. Если вѣд-песемо сѣ слова до языка, то они намъ наилучше пояснятъ, що тѣ встыдають ся своєї мовы, котрѣ єѣ не знаютъ.

Провѣдна гадка Шашкевича була, якъ знаемо, ся, щобы за помочію рѣднои мовы просвѣтити нарѣдъ. Въ тѣй цѣли хотѣвъ вѣнъ зъ церковного языка переложити на руску народну мову письмо святе — а передовсѣмъ св. Євангелія. Не докѣнчивъ розночатого дѣла, бо переклавъ лише частину Євангелія св. Матея и цѣле Євангеліе св. Іоана на руску мову. Шашкевичъ почавъ першій говорити церковній проповѣди по руски. У Львовѣ и всюды учили священники въ тыхъ часахъ нарѣдъ въ церквахъ по польски. — Кѣлько то треба було вѣдваги, щобы выступити проти загально принятого звичаю, пѣзнать кождый, якъ не менше и се кождый порозумѣе, що релігійно-моральне вихованє, т. є. наука вѣры и обычаѣвъ по церквахъ и школахъ мусить удѣлятися въ народнѣмъ, зрозумѣлѣмъ языкѣ, бо инакше не принесе пожитку. Письмо же святе, се невычерпане жерело найкрасшихъ правдъ и наукъ, може бути лише тогдѣ зрозумѣле, если буде доступне, т. є. если буде переложене на народный языкъ. Тожъ и ту має Шашкевичъ великій заслуги, бо вѣнъ зробивъ першій початокъ. Шашкевичъ не забувъ такожь и про те, що въ школахъ не було вѣдновѣднихъ, зрозумѣлыхъ для дѣтей книжокъ. Вѣнъ уложивъ про те „Читанку для малыхъ дѣтей“. Сю книжочку надруковано по смерти Шашкевича въ роцѣ 1850 а друге выданє вышло въ р.1853 накладомъ Галицко-русской Матицѣ. Черезъ кѣлька лѣтъ

була ся читанка уживана въ школахъ народныхъ. Она була-бъ довше служила до школьной науки, коли бъ Пашкевичъ звернувъ бувъ бѣльше уваги на кругъ думокъ и потреби малыхъ дѣтей, що починають учитись. Мимо того можна бы при укладѣ народныхъ книжокъ и теперь дещо зъ той читанки приймати — именно оповѣстки зъ исторіи библійной, котрѣ въ нинѣшнихъ читанкахъ не знаходять мѣста.

Маркіянъ Пашкевичъ займавъ ся такожъ минувшимъ житємъ Руси-Украины. Вѣнь почавъ писати про початки Козачины — та не встигъ докѣнчити сего дѣла, лише написавъ коротку розвѣдку пѣдъ заголовкомъ „О Запорожцѣох и ѣихъ Сѣчи“, котра була въ роцѣ 1882 надрукована въ газетѣ „Зоря“.

Въ часѣ, коли руске жите почало доперва будитись, задумувано впровадити до руского письма латиньску азбуку. Такъ Вацлавъ зъ Олеська, Полякъ, що выдавъ друкомъ рускѣ и польскѣ пѣсни народнѣ, уживъ до сего выдана латиньскои азбуки а въ передмовѣ до сей книжки радивъ Русинамъ, щобы покинули руску мову а приняли польску. За нимъ пѣшовъ рускѣи священникъ Осипъ Лозиньскѣи, написавши розправу, въ котрой доказує, що Русины повиннѣи ввести до своего письма латиньске абецадло. Сей Осипъ Лозиньскѣи выдавъ такожъ книжочку, де описує „Руское весѣле“, латиньскою азбукою. Проти того выступивъ Маркіянъ Пашкевичъ въ розвѣдцѣ „Азбука и Abecadlo“. Вѣнь говорить пѣзнѣйше въ оборонѣ рускои азбуки и въ „Русалцѣ“, коли згадує про Лозиньского „Руское весѣле“ такъ: Наибѣльною обманю, ба непощенымъ грѣхомъ въ сѣмъ дѣлѣ є, що писатель, вѣдвергнуши азбуку питому руску, принявъ буквы лянцкѣи, котрѣ цѣло не пристають къ нашому языкови.

Такъ мы перейшли въ коротцѣ житє Маркіяна Шашкевича и єго працю на поли руского письменства. Вѣнь не живѣ довго и не зазнавѣ щастя, бо и недостатокъ и довга грудна хороба и противности, якѣ подыбувавѣ въ своѣй щирѣй праці вѣдѣ чужихъ и своихъ, — всьо то пѣдкопувало єго житє и наводило на душу тяженькѣй смутокъ. Алежѣ Маркіянѣ не покидавѣ нѣколи своихъ думокъ, ишовѣ вытревало разѣ обраною дорогою, — працювавѣ по надѣ свои силы. Єго заслуга, якѣ вже знаємо, лежить въ тѣмъ, що вѣнь почавѣ першѣй писати народною мовою. Теперѣ широко розрослась вже въ порѣвнаню зѣ тогдѣшною руска письменнѣсть, — алежѣ богато, богато ще треба намѣ робити, щобы зрѣвнятись бодай въ частѣ зѣ народами високо просвѣчеными. Наша робота ще тымъ тяжша, що нема другого народу на свѣтѣ, котрый бы мусѣвъ такѣ поборювати трудности, якѣ рускѣй нарѣдъ. Нѣякѣй нарѣдъ, навѣть и дикѣй, не встыдаєсь своєѣ мовы, — нѣякѣй нарѣдъ не каже, що вѣнь не є пародомъ, а у насѣ єсть такѣ люде и єсть ихѣ, на жаль, досыть много, котрѣ не хотять признаватись до народу руского и вѣдмавляють єму всьо право до розвою, до житя. Сѣ люде кажуть, що єсть лише оденѣ нарѣдъ россѣйскѣй або московскѣй, що єсть лише одна мова россѣйска, або московска. Ту мову треба, кажуть, и памѣ приняти а свою закинути.

Мово рѣдна, слово рѣдне, —
 Хто васѣ забуває,
 Той у грудяхъ не серденько
 Але камѣнь має!

Хто любить свѣй нарѣдъ, той певно не покине своєѣ рѣднои мовы а всюды буде боронити єѣ правѣ, всюды буде єѣ плекати.

Въ тѣмъ торжественномъ дни, коли Русины перевезуть тѣло пезабутого Маркіяна до Львова, — вѣдаймо, брата, громадно честь славному покійникови. Тысячъ нехай провадять его тлѣннй останки и нехай покажуть симъ, що стоять и будуть завсѣгды твердо стояти при народной идеѣ, — цѣлый рускій нарѣдъ и тѣ, що возьмутъ участь въ торжествѣ, и тѣ, що въ дома въ своихъ церквахъ спомянуть душу Маркіяна, — всѣ Русины нехай заявлять ясно и грѣмко: Мы Русины хочемо на завсѣгды зѣстати Русинами; — мы Русины въ Галичинѣ разомъ зъ Русинами на Украинѣ становимо оденъ нарѣдъ. — Языкомъ нашимъ есть той языкъ, котрымъ говорить Русь-Украина, котрымъ писали Маркіянъ Шашкевичъ и Тарасъ Шевченко!

649629

130. Про управу ячменю и вѣса	12	кр.
131. Образы страстей Исуса Христа	10	"
132. Иванъ Котлиревскій, В. Чайченка	10	"
133. Лѣварь Исаакъ	10	"
134. Зъ житя хлѣборобѣвъ	10	"
135—139 Родный Звѣзникъ, літер. часть календ за р. 1892	3	"
140 Що має робити „Просвѣта“	10	"
141—142. Наше лихолѣтѣ	15	"
143. Григорій Квѣтка, оповѣдане Чайченка	10	"
144. Гали, оповѣдане Загѣрної	10	"
145. Зъ житя Якова Кука, розказавъ К. Селецкій	10	"
146. Юрко Стефенсонъ	12	"
147. Финляндія и Сахара. В. Чайченка	12	"
148. Про новій грошъ	10	"
149—150. Левада, літер. часть календаря за р. 1893.	25	"
151. Про холеру	6	"
152. Дещо про землю	10	"
153. Сократъ, грецкій учитель, Вас. Чайченка	12	"
154. Про польовій пошкоды	5	"
155—156. Якъ дбати о здоровле	25	"
157. Својки	12	"
158. Три побратимы	20	"
159—160. Про книги грунтовій	25	"

II. КНИЖКИ, котрѣ ПРОСВѢТА закупила або даромъ дѣстала:

1. Нѣмецко-рускій словарь Ом. Партыцкогo	1 злр.	—	кр
2. Маруся Квѣтки-Освоиненка		10	"
3. Вечери на хуторі, повѣсти Гоголя, 2 томы		65	"
4. Непропаща сила, дра И. Пулюя		40	"
5. Правотарь рускій народный, Лукичъ Василь	2 злр.	50	"
6. Сербскі думи і піснї	1 злр.	—	"
7. Історія руской літературы, Ом. Огоновского томъ I. Ізр. 70 кр., томъ II. 3 зр., томъ III. 2 зр.; разомъ	6 злр.	70	"
8. Мъзерѣвка. Написавъ Б. И.		10	"
9. Словарь руско-нѣмецкій, Желехѣвского	6 злр.	—	"
10. Історія Н. Костомарова ч. I.		50	"
11. Пѣанство, пѣсцата народа		5	"
12. Иванъ Густъ Шевченка, музика Лисенка (на фортепінгъ)		50	"
13. Драматичній творы Григ. Бораковского	1 злр.	30	"
14. Посѣи В. Масляка ч. I.	1 "	—	"
15. Марко Вовчокъ II. 25. III. — 15 кр.		40	"
16. Проскурка Юр. Федьковича		10	"
17. Войскова такса		15	"
18. Про выглащеня подѣ желѣзницѣ		15	"
19. Про выборы до сойму (друге выдане)		18	"
20. Про выборы до рады державной		10	"
21. О позичкахъ		13	"
22. Новый податокъ грунтовый		15	"
23. О ошлунахъ та кураторахъ		6	"
24. Кириль и Методій, рѣчниця по		50	"
25. Угорска Русь Лукича		15	"
26. Портретъ Тараса Шевченка		50	"
27. Карта Галичины, Буковины и угор. Руси		5	"
28. Альбумъ заслуженныхъ Русинѣвъ зъ пересѣлкою		100	"
29. Устѣяновичъ, Ярополкъ драма		10	"
30. Гальшка Ом. Огоновского		15	"
31. Рускій сѣвалякъ, збѣрникъ пѣсенъ 40 кр., оправный		50	"
32. Шляхта ходачкова, Гр. Григоріевича		15	"

33. Minoritätsvotum		50 кр.
34. Историчній монографіи. М. Костомарова	2	15 "
35. Княжий періодъ Руси-Украины. Г. Иловайскій ч. I	1	56 "
36. " " " " " " ч. II	1	85 "
37. Монографіи до Галицкой Руси	1	55 "
38. Історія княз. литовского, В. Антонович	1	65 "
39. Богданъ Хмельницькій. М. Костомаровъ 3 томы	5	"
40. Ргіма veга, збѣрникъ поезій Ю. Шнайдеръ		10 "
41. Оповѣданя Дан. Мордовця		10 "
42. Въ Карпатахъ Ивана Нечуя		10 "
43. Лихій день, Григ. Григоріевича, комедія		10 "
44. Твори Стевана Руданського		10 "
45. Люборадскій, повѣсть А. Свидницкого		30 "
46. Учебникъ сѣвву. Ив. Кипріянь		50 "
47. Выдавиництва „Дзвѣнка“: Писанка, Олеси, Байки Гль- бо а Грицько Казка про сонце, Дума про книжницю по		5 "
48. Вѣдгадайте, хто розумный		5 "
49. Салдацій портретъ		12 "
50. Сонній мары молодого питомця		10 "
51. Порвалась нитка		30 "
52. Новій перемѣний звѣзды		30 "
53. Юрій Горovenko		40 "
54. Літературный долатокъ до „Батьківщини“		50 "
55. Історія Руси. Стефанъ Качала	1 зр.	50 "

III. КНИЖКИ ШКОЛЬНІЙ И МОЛИТВОСЛОВЫ.

1. Руска читанк. для шкѣль среди Партицкого ч. II		50 кр.
2, 3, 4. Аритметика ч. II. 40 кр., III. 50 кр., IV.		50 "
5. Читанка нѣмец. Д-ра Яноты для III. и IV. кл.	1 зр.	50 "
6. Землепись (географія), Беллінгера		45 "
7. Історія Пітца, ч. I. Свѣтъ старинный		6 "
8. Руска читанка для II. гім. Ю. Романчука		80 "
9. Народный молитвеникъ для дѣтей V. выд. а) въ звич. опр. 20 кр.; б) въ лучшій опр. (хрестъ полоти. и золоч. хрестъ) 25 кр.; в) цѣла опра- ва полотняна, береги золочені		35 "

IV. ФОРМУЛЯРЪ.

1. Дневникъ касовый, одна лібра		40 кр.
2. Книга довжниківъ, одна лібра		40 "
3. Книжочка для позичающего, 100 пр.		65 "
4. Запись або Скриптъ, 100 пр.	1 зр.	"
5. Позовъ въ справахъ дробныхъ, одна лібра		25 "
6. Статутъ читальни вразъ зъ поданемъ до Намѣстництва (5 примѣрниковъ статута и 1 прим. поданя)		20 "
7. Формуляръ для касъ позычковыхъ на ладъ „Заком. Правды“: а) книга касова, б) книга довжниковъ, в) контрактъ купша одна лібра, г) книга маютку желѣзного, одна лібра по		40 "
д) книга маютку подручного, е) протоколь, одна лібра		45 "
8. Повномочіе, одна лібра		40 "
9. Контрактъ купша, взѣръ а) б) в) лібра по		40 "
10. Подані о екс- и интабуляцію права власности, взѣръ а) б) в) г) ліб. по		40 "
11. Написы до подань о интабуляцію, лібра		20 "
12. Запрошенія на рады громадскій, лібра		40 "
13. Завѣзванія до уряду громадского, лібра		40 "

14. Статутъ касы позычковой вразъ зъ поданемъ до Намѣстництва (5 прим. стат. в 1 под.) 20 кр.